

Форма № 09/18

Затверджена рішенням вченої ради ІДГУ
від 30.08.2018 р., протокол № 1

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І СОЦІАЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Навчально-методичною радою ІДГУ
Протокол № 4 від 15.01 2019 р.

Голова НМР Н. М. Кольцун Н. М. Кольцун

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психологія сім'ї

(назва навчальної дисципліни)

освітній ступінь бакалавр
(назва освітнього ступеня)

галузь знань для всіх галузей знань
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність для всіх спеціальностей
(код і назва спеціальності)

освітня програма / спеціалізація для всіх освітніх програм
(код і назва спеціальності)

тип дисципліни вибіркова
(обов'язкова / вибіркова / факультативна)

Ізмаїл – 2019

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньо-професійної програми

Васильєва О.А.

(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:

кафедрою загальної та практичної психології

протокол № 6 від 09.01.2019

Завідувач кафедри _

Прокоф'єва Л.О.

(підпис, ініціали, прізвище)

ПОГОДЖЕНО:

Голова науково-методичної ради факультету

Циганок І.Б.

(підпис, ініціали, прізвище)

Розробники програми:

Проданова Олена Миколаївна, викладач кафедри загальної та практичної психології

Рецензенти програми:

Мазоха Інна Степанівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та практичної психології

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	Заочна
Кількість кредитів: 4	Лекції:	
	20	6
Модулів: 2	Практичні заняття:	
Загальна кількість годин: 120	-	-
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: III	Лабораторні заняття:	
	-	-
Семестр: V	Семінарські заняття:	
	28	6
Тижневе навантаження (год.): - аудиторне: 2 - самостійна робота: 6	Консультації:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: залік	Індивідуальні заняття:	
	-	-
Мова навчання: українська	Самостійна робота:	
	72	108

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вивчення навчальної дисципліни: психологічні закони функціонування та розвитку сім'ї.

Метою вивчення дисципліни є: розкрити психологічні особливості сучасної сім'ї, об'єктивні і суб'єктивні умови її розвитку, роль сім'ї в соціалізації індивіда.

Передумови для вивчення дисципліни: оволодіння фаховими компетентностями, що формуються під час вивчення дисциплін «Загальна психологія», «Соціальна психологія», «Гендерна психологія».

Міждисциплінарні зв'язки: проблематика курсу пов'язана з дисциплінами «Соціологія», «Демографія», «Психофізіологія», «Вікова психологія» та ін.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути такі результати навчання:

Знання: визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання; демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань; рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки; формулювати мету, завдання

дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, вміння дотримуватися процедури дослідження.

Уміння: ілюструвати прикладами закономірності та особливості функціонування та розвитку психічних явищ; складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до запиту; пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання; розуміти важливість збереження здоров'я (власного й навколишніх) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії; презентувати результати власних досліджень усно / письмово для поінформованої аудиторії, формулювати розгорнутий аналіз та тези досліджень.

Комунікація: емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості; демонструвати навички командної роботи у процесі вирішення фахових завдань.

Автономність та відповідальність: здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань в т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій; здійснювати реферування наукових джерел, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки; самостійно обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги; демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям; демонструвати відповідальне ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви модулів / тем	Кількість годин (денна форма навчання)						Кількість годин (заочна форма навчання)							
		Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота	Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота
1.	Розвиток інститутів шлюбу і сім'ї у контексті культурно-історичного розвитку людства.	4	2	2				9	2	1	1				13
2.	Соціально-психологічні характеристики сім'ї. Проблеми стабільності шлюбу і сім'ї	8	4	4				9	2	1	1				13

3.	Характеристика психологічної сутності шлюбу. Формування подружньої пари	6	4	2			9	1	1	-				13
4.	Емоційний компонент взаємодії подружжя. Психологія подружнього статевого життя. Динаміка подружніх відносин.	6	2	4			9	1	1	-				13
5.	Сім'я і її вплив на формування особистості дитини. Типи виховання	6	4	2			8	2	1	1				13
6.	Психологія сімейної кризи. Мотивація сімейних конфліктів, особливо небезпечних для сімейної цілісності	4	2	2			8	2	1	1				13
7.	Материнство й батьківство. Діти без сім'ї. Психологічна діагностика сім'ї	6	4	2			8	1	-	1				13
8.	Психологічна допомога сім'ї. Дисфункціональні сім'ї. Процеси розпаду і дестабілізації сімейних відносин	8	4	4			8	1	-	1				13
Проміжний контроль							4							4
Разом:		48	26	22			72	12	6	6				108

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Історичні зміни сім'ї та шлюбу

Історія розвитку шлюбних стосунків від прадавності до сучасності. Шлюб як основа сім'ї. Національні особливості сімейних стосунків. Особливості розвитку української сім'ї. Сім'я і її характеристики. Особливості сучасної сім'ї.

Тема 2. Соціально-психологічні характеристики сім'ї. Проблеми стабільності шлюбу і сім'ї.

Соціально-психологічна сутність сім'ї та її структура. Специфіка сім'ї як соціально-психологічного феномену. Психологічний аналіз функцій сім'ї.

Типологія сімей. Основні тенденції розвитку сучасної сім'ї. Психологічні особливості етапів життєдіяльності сім'ї.

Співвідношення понять «шлюб» і «сім'я». Мотиви вступу у шлюб. Фактори стабільності шлюбу і сім'ї. Роль подружньої сумісності в підтримці стабільності шлюбу. Етапи досягнення подружньої сумісності. Сутність поняття «психологічне здоров'я сім'ї».

Тема 3. Характеристика психологічної сутності шлюбу. Формування подружньої пари.

Рівні готовності до шлюбу. Статеве виховання в сім'ї. Умови готовності майбутнього подружжя до шлюбу. Умови створення психологічно здорової сім'ї. Особливості подружнього спілкування. Вплив спілкування на стабільність сім'ї. Дефекти сімейного спілкування. Форми сімейних стосунків.

Теорії вибору шлюбного партнера. Періоди формування подружньої пари. Психологічна характеристика періоду дошлюбного спілкування (детермінація, мета, функції). Прийняття рішення про вступ у шлюб. Психологічні пастки періоду дошлюбного спілкування.

Тема 4. Емоційний компонент взаємодії подружжя. Психологія подружнього статевого життя. Динаміка подружніх відносин.

Тлумачення поняття «атракція». Етапи розвитку емоційних відносин. Феномен любові та її прояви. Співвіднесення понять «любов» і «закоханість». Теорії любові. Пастки любові. Умови збереження емоційних відносин.

Біологічні, психологічні та соціокультурні відмінності статей. Біологічна сутність шлюбу. Етапи сексуальної адаптації подружжя. Співвідношення віку осіб, які вступають у шлюб. Психологічні типи сексуальних партнерів. Сімейно-сексуальні дисгармонії.

Чинники стабільності шлюбних стосунків. Життєвий цикл сім'ї (Е.Дюваль, Г.Навайтіс, Е.Ейдемільер, К.Вітакер). Проблематика перших періодів подружнього життя. Ідеалізація партнера. Шлюбно-сімейна адаптація. Вторинна (негативна) адаптація: причини виникнення, шляхи попередження. Механізми інтеграції сім'ї (Е.Ейдемільер, Т.Андреева).

Тема 5. Сім'я і її вплив на формування особистості дитини. Типи виховання.

Роль сім'ї в соціалізації дитини. Особливості соціалізації дитини в сім'ї. Психологічні механізми соціалізації, за допомогою яких батьки впливають на дітей. Особливості стилів сімейного виховання. Поняття рольової багатофункціональності в сім'ї. Основні патогенні типи виховання. Гіпоопіка: явне емоційне відкидання, перфекціонізм, компенсаторна гіпоопіка, гіпопротекція, прихована гіпопротекція, потураюча гіпопротекція. Виховання по типу підвищеної моральної відповідальності. Суперечливе виховання. Причини неадекватного батьківського ставлення до дитини. Поняття психологічного здоров'я дитини.

Тема 6. Психологія сімейної кризи. Мотивація сімейних конфліктів, особливо небезпечних для сімейної цілісності.

Визначення поняття «криза». Теорії криз. Стадії кризи (автор Дж. Каплан). Критерії діагностики кризи. Визначення поняття «сімейна криза».

Поняття про нормативні сімейні кризи. Ненормативні сімейні кризи. Кризові періоди у розвитку подружніх стосунків (Плзак, Н.Самоукіна). Прояви сімейної кризи на індивідуальному рівні, у нуклеарній сім'ї, у розширеній сім'ї. Прояви сімейної кризи у стосунках сім'ї і соціуму. Симптоматична поведінка членів сім'ї як наслідок сімейної кризи.

Тлумачення поняття «ревності» (В. Даль, М. Бердяєв та ін.). Психологічні детермінанти ревності. Нормальні та патологічні ревності як над цінні ідеї. Типологія ревності (Т.В. Андреева, В. Менделевич).

Рекомендації особам, яких ревнують ревності (С. Кратофіл, А.Я. Варга, В.А. Смехов). Тлумачення поняття подружня невірність (А.Н. Волкова, А.Я. Варга). Мотиви позашлюбних зв'язків (А.Н. Волкова). Відмінності в мотивуваннях зрад у чоловіків і жінок (Лосева). Стадії та форми прощення (Р. Енрайт). Прийняття прощення.

Тема 7. Материнство й батьківство. Діти без сім'ї. Психологічна діагностика сім'ї.

Соціально-культурний контекст виникнення феномена материнства й батьківства в цілому. Основні напрямки досліджень в області вивчення материнства. Біологізаторські позиції в трактуванні «материнського інстинкту». Соціокультурна динаміка феномена батьківства. Батьківство в сучасній родині. Поняття психічної депривації. Материнська депривація. Форми психічної депривації (емоційна, соціальна, сенсорна депривації) і їхній зв'язок з вихованням дитини поза родиною.

Психолого-педагогічна підтримка дітей, що виховуються без родини. Проблеми всиновлення.

Мета і завдання психологічної діагностики сім'ї. Методи психологічного вивчення сім'ї. Параметри діагностики подружніх стосунків і відповідні методики. Особливості психологічної діагностики сім'ї з проблемною дитиною. Особливості психологічної діагностики сім'ї на основі індивідуального і системного підходів.

Тема 8. Психологічна допомога сім'ї. Дисфункціональні сім'ї. Процеси розпаду і дестабілізації сімейних відносин.

Риси психологічного консультування і психотерапії сім'ї. Принципи психологічного консультування сім'ї. Механізми психологічної корекції сімейних стосунків. Особливості використання методів і прийомів сімейного консультування. Доцільність застосування сімейної психотерапії. Принципи і стадії процесу сімейної психотерапії.

Поняття про дисфункціональну сім'ю. Психологічні портрети дружин, дітей і онуків із співзалежних алкогольних родин. Сімейна алкогольна співзалежність як контекст відтворення алкоголізму. Прогноз розвитку для дружин, дорослих дітей і онуків з алкогольних родин.

Психологічна допомога дружинам, дітям і онукам алкоголіків. Робота з хімічно залежними сім'ями.

Чинники та наслідки руйнування шлюбно-сімейних відносин. Види розлучення. Фази розпаду емоційних відносин. Стадії розлучення. Проблеми повторного шлюбу. Дитина в процесі розлучення батьків: розлучення як психологічна травма. Психологічна допомога дитині у випадку виховання її

прийомними батьками. Розлучення в житті дорослої людини: розчарування й втрата партнера. Психологічна підтримка розведених батьків: мачухи, вітчими. Наслідки розлучення для дітей і для подружжя. Проблеми неповної родини.

5.2. Тематика семінарських занять.

Тема 1. Історичні зміни сім'ї та шлюбу

Тема 2. Соціально-психологічні характеристики сім'ї. Проблеми стабільності шлюбу і сім'ї.

Тема 3. Характеристика психологічної сутності шлюбу. Формування подружньої пари.

Тема 4. Емоційний компонент взаємодії подружжя. Психологія подружнього статевого життя. Динаміка подружніх відносин.

Тема 5. Сім'я і її вплив на формування особистості дитини. Типи виховання.

Тема 6. Психологія сімейної кризи. Мотивація сімейних конфліктів, особливо небезпечних для сімейної цілісності.

Тема 7. Материнство й батьківство. Діти без сім'ї. Психологічна діагностика сім'ї.

Тема 8. Психологічна допомога сім'ї. Дисфункціональні сім'ї. Процеси розпаду і дестабілізації сімейних відносин.

5.3. Організація самостійної роботи студентів.

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	Форми звітності
		д/зв	
1.	Підготовка до лекційних та семінарських занять	20/40	Конспект
2.	Підготовка до проміжного контролю	4/10	Модульна контрольна робота
3.	Виконання індивідуальних завдань: <ul style="list-style-type: none"> - реферати; - есе; - термінологічний словник; - розробка схем та таблиць. 	15/20 15/20 10/10 8/8	захист реферату захист есе словник таблиці, схеми
	Разом	72/108	

Тематика індивідуальних завдань

Тематика рефератів:

1. Фемінізм. Історія виникнення і розвитку феміністського руху.
2. Історична модель української традиційної сім'ї.
3. Умови створення психологічного здоров'я сім'ї.
4. Соціально-психологічний клімат сім'ї.
5. Особливості планування і організації роботи психологічної служби з сучасною сім'єю.
6. Соціальний розвиток особистості в сучасних умовах функціонування сім'ї.

7. Психологічні особливості студентської сім'ї.
8. Психологічні передумови та фактори стабільності сім'ї.
9. Сімейні проблеми на різних етапах життя.
10. Соціально-психологічна сутність сім'ї.
11. Особливості планування та організації роботи психологічної служби з сучасною сім'єю.
12. Актуальність проблеми готовності молоді до вступу в шлюб.
13. Особливості дошлюбних уявлень молоді.
14. Моральні основи міжособистісних стосунків юнаків і дівчат.
15. Підготовка молоді до сімейного життя.
16. Фактори ризику при вступі в шлюб.
17. Схарактеризуйте розвиток стосунків у дошлюбній парі.
18. Психологічні умови оптимізації взаємостосунків у передшлюбний період.
19. Психологія емоційних стосунків як основа сімейного життя.
20. Роль національних традицій в сімейних стосунках.
21. Психологічні критерії любові.
22. Любов як вище людське почуття.
23. Любов в концепції Е. Фромма.
24. Роль та місце жінки в сучасній українській сім'ї.
25. Теорії формування статевої ідентичності.
26. Знайти, опрацювати і презентувати на занятті ситуації і випадки з сучасного життя, щоб свідчили про гендерну нерівність та дискримінацію.
27. Статеві відмінності в сфері поведінки дорослої людини і дитини.
28. Статеві відмінності в сфері моралі.
29. Статеві відмінності в сфері емоцій дорослої людини і дитини.
30. Рольовий конфлікт працюючої жінки.
31. Психологічні проблеми домогосподарок.
32. Міфи про сім'ю та сімейні ролі.
33. Проблеми сучасної молоді української сім'ї.
34. Роль і значення сімейних функцій та їх психологічний аналіз.
35. Психологічна допомога при ненормативних сімейних кризах.
36. Історична та соціокультурна специфіка батьківства. Моделі стосунків батька та дитини на різних етапах розвитку суспільства.
37. Специфіка сучасного батьківства в контексті проблеми розвитку особистості.
38. Структура та функції батьківства.
39. Батьківство як соціальна роль.
40. Становлення дитячої особистості у сімейних взаєминах.
41. Формування у молоді уявлень про сім'ю як необхідний етап підготовки до шлюбу.
42. Вплив батьків на формування тендерних ціннісних орієнтацій у сфері міжстатевих взаємин.
43. Стратегії статевого виховання дітей.
44. Він та вона: різні від природи чи від виховання.
45. Розвиток психодіагностики сім'ї в історичному параметрі.

46. Алгоритм психодіагностичного обстеження сім'ї.
47. Умови і техніки проведення соціально-психологічних досліджень сім'ї.
48. Соціально-психологічне вивчення сім'ї в сучасних умовах.
49. Практика психологічної корекції подружнього життя неблагополучних сімей.
50. Індивідуальний підхід до вивчення сім'ї.
51. Системний підхід до вивчення сім'ї.
52. Діагностика готовності до сімейного життя.
53. Сім'я з дитиною як об'єкт психологічної діагностики.
54. Дошлюбне та передшлюбне психологічне консультування.
55. Індивідуальне психологічне консультування з сімейної проблематики.
56. Сімейне консультування.
57. Консультування подружньої пари.
58. Сімейний консультант: особистість і діяльність.
59. Зарубіжні школи сімейної психотерапії.
60. Вітчизняні підходи до сімейної психотерапії.
61. Психологічна допомога сім'ї з дитиною-інвалідом.
62. Робота психолога з сім'єю при наркоманії та алкоголізмі.
63. Основні напрями психологічної допомоги в ситуації розлучення.
64. Психотерапія дітей у ситуації розлучення батьків.
65. Афект в осіб у стані алкогольного сп'яніння.
66. Психологічні механізми засвоєння дітьми традицій вживання алкоголю.
67. Психологічні проблеми ранньої алкоголізації дітей.
68. Експериментальне дослідження впливу емоційної напруги в сім'ях алкоголіків.
69. Психологічна проблематика у жінок-алкоголіків.
70. Специфіка роботи з сім'ями хімічно залежних.
71. Дослідження мотивів вступу в шлюб у дисфункційних сім'ях.
72. Розлучення та його наслідки.
73. Перша помилка повторного шлюбу.
74. Наслідки розлучення для чоловіків і жінок.
75. Наслідки розлучення для дітей.
76. Повторний шлюб: крах або нове життя?
77. Розлучення як соціально-психологічний феномен та особливості його перебігу в різних соціальних групах
78. Близькі та віддалені наслідки сімейного насильства.
79. Насильство у сім'ї як специфічна психічна травма.
80. Різновиди психологічної допомоги дітям жертва насильства.

Тематика есе:

1. Роль матері в соціалізації дитини.
2. Роль батька у соціалізації дитини.
3. Роль сіблінгів в процесі виховання і соціалізації.
4. Види неправильного виховання. Причини і наслідки.
5. Державна політика України щодо дітей сиріт та дітей позбавлених
6. батьківського піклування.

7. Дитячі будинки сімейного типу як сучасна альтернатива сім'ї.
8. Розвиток дитини і дериваційні впливи.
9. Процедура усиновлення дітей-сиріт.
10. Ставлення до дітей у сім'ях з давніх часів і до наших днів.
11. Сім'я як еталонна система ціннісних орієнтирів дитини.
12. Дідусі та бабусі в системі сімейних стосунків.
13. Психологічні особливості батьківського ставлення до єдиної дитини.
14. Психологічні особливості багатодітної сім'ї.
15. Виховання в сім'ї дитячої самостійності.
16. Проблеми статевого виховання дітей.
17. Рольовий конфлікт працюючої жінки.
18. Психологічні проблеми домогосподарок.
19. Міфи про сім'ю та сімейні ролі.
20. Проблеми сучасної молодшої української сім'ї.
21. Роль і значення сімейних функцій та їх психологічний аналіз.
22. Психологічна допомога при ненормативних сімейних кризах.
23. Насилля в сім'ї.
24. Роль подружньої сумісності в підтримці стабільності шлюбу.
25. Вплив невиліковної хвороби на особистість дитини-інваліда.
26. Особливості подружніх стосунків в сім'ях, що мають хвору дитину.
27. Технології раннього виявлення сімейних проблем.
28. Чи реальна безконфліктна сім'я?
29. Психологічний портрет «проблемної» сім'ї.
30. Методи корекції шлюбно-сімейних стосунків.

Словник: автономія подружжя, адаптація сімейна, адаптація інтимно-особистісна, адаптація матеріально-побутова, адаптація морально-психологічна, адаптованість подружжя, альтернативні форми шлюбу, атракція, відкритий шлюб, гендер, гнучкість сім'ї, інтимність, інтеграція сім'ї, криза сімейна, лімерентність, моногамія, мотивація шлюбу, насильство фізичне (до дитини), насильство сексуальне (до дитини), насильство психічне (емоційне) (до дитини), опіка, психологічне здоров'я сім'ї, ревності, розлучення, сім'я, соціально-психологічний клімат сім'ї, структура сім'ї, сімейна самосвідомість, сумісність подружжя, функції сім'ї, шлюб.

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

- 6.1 *Форми поточного контролю:* семінарські заняття, індивідуальні завдання.
- 6.2 *Форми проміжного контролю:* модульна контрольна робота.
- 6.3 *Форми підсумкового контролю:* залік.

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях, результати самостійної роботи з науковою літературою та першоджерелами, а також якість виконання студентом індивідуального завдання у вигляді реферату та його презентації.

Модульна контрольна робота проводиться в письмовій формі та включає два теоретичні питання, відповіді на які дають можливість оцінити рівень оволодіння теоретичним матеріалом з дисципліни.

Зразок варіанту модульної контрольної роботи:

1. Сім'я і її характеристики.
2. Сутність поняття «психологічне здоров'я сім'ї».

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

8.1. Шкала та критерії оцінювання знань студентів.

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	зараховано
70-89	
51-69	
26-50	не зараховано
1-25	

Схема розподілу балів

Максимальна кількість балів	70 балів (поточний контроль) – середньозважений бал оцінок за відповіді на семінарських заняттях та виконання індивідуальних завдань, який переводиться у 100-бальну шкалу з ваговим коефіцієнтом.0,7	30 балів (проміжний контроль) – за результатами виконання модульної контрольної роботи
Мінімальний пороговий рівень	35 балів (поточний контроль)	16 балів (проміжний контроль)

8.2. Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним

	матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

8.3. Критерії оцінювання індивідуальних завдань.

Вид	Максимальна кількість балів
реферат	5
есе	5
термінологічний словник	5
розробка схем та таблиць	5

8.4. Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Максимальна кількість балів за відповідь на 1 питання складає 15 балів. Критеріями оцінювання є: повнота відповіді, здатність критичного аналізу теоретичного матеріалу, вміння наводити аргументи та робити висновки.

8.5. Критерії оцінювання під час підсумкового контролю

Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби для демонстрування презентацій (ноутбук, проектор).

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

10.1. Базова

- Братусь Б.С. Любовь как психологическая презентация человеческой сущности / Б.С. Братусь // Вопросы философии. – 2009. – № 12. – С 30–43.
- Бріш К.Г. Розлади прив'язаності: від теорії до терапії: (посібник) / К.Г.Бріш. – Львів, 2012. – 314 с.
- Варга А.Я. Системная семейная психотерапия : краткий лекционный курс /А.Я. Варга. – СПб.: Речь. 2001. – 144 с.
- Психологія сім'ї : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л.В. Помиткіна, В.В. Злагодух, Н.С. Хімченко, Н.І. Погорільська. – К.: НАУ, 2011. – 271 с.
- Психологія сім'ї: навч. посібник / [Поліщук В.М., Ільїна Н.М., Поліщук С.А., Мисник С.О., Савченко Ю.Ю. та ін.]; за заг. ред.В.М. Поліщука. – [2-е вид.]. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 282 с.

- Психологія сімейних взаємин: нав. посіб. / [М.С. Корольчук, ПП. Криворучко, В.І. Осьодло та ін.]; заг. ред. М.С. Корольчука. – К.: Ніка-Центр, 2010. – 296 с.
- Седих К.В. Психологія сім'ї : навч. посіб. / К.В. Седих. К. : ВЦ «Академія», 2015. – 192 с.
- Семейная психология : учеб. пособ. для вузов / Л.Б. Шнейдер. – Изд. 3-е. – М. : Академ. проект ; Екатеринбург : Деловая книга, 2007. – 736 с.
- Эйдемиллер Э.Г. Психология семьи и семейная психотерапия / Э.Г. Эйдемиллер, В. Юстицкис – СПб.: Питер. 1999. – 656 с.
- 10.2. Допоміжні джерела*
- Алешина Ю.Е. Цикл развития семьи: Исследования и проблемы / Ю.Е. Алешина // Вестник Моск, ун-та. Психология. Сер. 14. – 1987. – № 2. – С. 60–72.
- Алешина Ю.Е. Социально-психологические методы исследования супружеских отношений / Ю.Е. Алешина, Л.Я. Гозман, Е.М. Дубовская. – М.: Изд-во Моск, ун-та, 1987. – 120 с.
- Боуен М. Теория семейных систем. Основные понятия, методы и клиническая практика / М. Боуен – М.: Когито- Центр. 2005, – 496 с.
- Брайзендайн Л. Женский мозг / Л. Брайзендайн. – М., 2006. – 317 с.
- Винникот Д.В. Разговор с родителями / Д.В. Винникот. – М., 2007. – 96 с.
- Говорун Т.В. Стать та сексуальність: психологічний ракурс : [навч. посіб.] / Т.В. Говорун, О.М. Кікінежді. – Т.: Навчальна книга – Богдан, 1999. – 384 с.
- Грэй Д. Мужчины с Марса, Женщины с Венеры / Д. Грэй. – М., 2005. – 352 с.
- Добродняк А.А. Этапы развития семейной психотерапии и параллели с другими методами психотерапии / А.А. Добродняк // Сучасна сім'я. Освіта. Медицина. Психологія. Психотерапія. Можливості співпраці: матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю. – Полтава, 2006. – С. 47–50.
- Дружинин В.И. Психология семьи / В.И. Дружинин. – М.: КПС, 1996. – 160 с.
- Кон І.С. Стать та Ідентифікація / І.С. Кон; за ред. Ю.Б. Гіппенрейтер. – М. 2000. – 214 с.
- Малкина-Пых И.Г. Семейная терапия. Справочник практического психолога / И.Г. Малкина-Пых. – М.: Эксмо, 2005. – 992 с.
- Мартель Б. Сексуальность, любовь и Гештальт / Б. Мартель. – СПб.: Речь, 2006. – 192 с.
- Москаленко В.Д. Зависимость: семейная болезнь / В.Д. Москаленко. – М.: ПЕР СЭ, 2002. – 336 с.
- Николс М. Теоретический контекст семейной психотерапии / М. Николс // Семейная терапия : хрестоматія / Э.Г. Эйдемиллер, Н.В. Александрова, В. Юстицкис – СПб.: Питер, 2000. – С. 27–57.
- Райгородский Д.Я. Родители и дети / Д.Я. Райгородский // Самара: БАХРАМ-М. 2003. – 672 с.
- Роджерс К- Консультирование и психотерапия / К. Роджерс – М.: Апрель-Пресс Эксмо, 2000. – 328 с.

- Родина в житті людини: Семиченко В.А., Заслуженюк В.С. // Семиченко В.А., Заслуженюк В.С. Психологія та педагогіка сімейного спілкування: Навч. посібник. - К.: Веселка, 1998. – 327 с.
- Сатир В. Вы и ваша семья / В. Сатир – М.: Апрель-Пресс. 2000. - 320 с.
- Седих К.В. Психологія взаємодії систем: «сім'я і освітні інституції»: монографія / К.В. Седих. – Полтава: Довкілля. 2006 – 260 с.
- Седых К.В. Делинквентный подросток: учебное пособие по психопрофилактике, диагностике и коррекции отклоняющегося поведения подростков для социальных педагогов, студентов педагогических, психологических, юридических специальностей, интернов-психиатров / К.В. Седых, В.Ф. Моргун.–Полтава, 1995. –161 с.
- Семейная терапия : хрестоматія / Э.Г. Эйдемиллер, К.В. Александрова, В. Юстицкис. – СПб. : Питер, 2000. – 806 с.
- Семиченко В.А. Мистецтво взаєморозуміння. Психологія та педагогіка сімейного спілкування : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів] / В.А. Семиченко, В.С. Заслуженюк. – К.: Веселка, 1998. – 214 с.

10.3. Інтернет-ресурси

- <http://www.isras.ru/>
<http://www.voppsy.ru/>
<http://www.psychology.ru/>
<http://www.psycheya.ru/>
<http://psychology.vuzlib.net/>
<http://www.psychе.ru/>
<http://www.flogiston.ru/>
<http://www.i-u.ru/biblio/>